

Hiszek egy Istenben

Az Atya-tapasztalat hitünkben

Konferenciánk, lelkigyakorlatunk, műhelymunkánk során Isten szívét érintjük. Talán bele sem gondolunk, milyen vakmerőség az Atyáról beszélni – hiszen bármit mondunk, Jézus szavaihoz képest pusztán dadogás. Biztos vagyok benne, hogy ezekre a napokra maga a mennyei Atya is sokat készült, sokat fáradozott értünk, ahogy abban is, hogy épp emiatt a konferencia „sikere” nem a mi erőfeszítéseinken, hanem sokkal inkább ráhagyatkozásunkon múlik. Ez a néhány együtt töltött nap kiváló gyakorló pályát jelent arra, hogy tanuljunk Istenben gondolkodni, benne élni, arra, hogy kiüresítsük magunkat és figyelmünket egészen rá irányítsuk. Biztosak lehetünk abban, hogy Jézus tekintetében, Isten szívében ott vannak a válaszok életünk és lelkipásztorkodásunk kérdéseire. Isten sohasem legyint keresésünkre, nem csügged el: Istennek van lelkipásztori terve egyházmegyéink, plébániáink számára. Nincs más dolgunk, mint elkérni tőle vágyát, tervét életünkkel, közösségeink életével kapcsolatban. Kezdjük a konferenciát önmagunk kiüresítésével, Istenre figyeléssel, ráhagyatkozással; átadva neki szegénységünket, alkalmatlanságunkat, hogy betölthessen bennünket önmagával.

Konferenciánk első estéje az Atyáról, második napja a Fiúról, harmadik napja pedig a Szentlélekről szól majd. Nyitóelőadásomban hitünk Atya-tapasztalatáról szeretnék beszélni.

Istent egyedül Jézus merte Abbának, Édesapának nevezni – egyetlen próféta, egyetlen filozófus sem merte így megszólítani Őt. Jézus mindig arról beszélt, amit tőle látott és tanult: minden vágya, rezdülése, egész élete az Atyának való folytonos önátadás volt. Jézus követésében nekünk is ezt a magatartást, a feltételek nélküli folytonos önátadás, önkiüresítés lelkületét kell elsajátítanunk. Isten arcvonásait hordozzuk: rá hasonlítunk, hiszen akárcsak Ő, mi is szabadok és örök életűek vagyunk. Életünk értelmét abban a szeretetben találjuk meg, amelyet tőle kapunk és tanulhatunk. Önmagammat épp életem elajándékozásában találom meg, ahogy Isten is szegény önátadásában. Az Atya mindent odaad a Fiúnak, aki mindent elfogad, s az Atya gazdag, mert a Fiú szüntelenül neki ajándékoz mindent. Ez a csodálatos áramlás a Szentháromság személyei között maga a Szentlélek.

Ha Rubljov Szentháromság-ikonját szemléljük, láthatjuk: az ikonon látható asztal negyedik helye üres. Isten minket is meghív a Szentháromság szeretetközösségébe. Minél inkább kitisztul bennünk az istenarc, minél inkább hasonlítani kezdünk rá, annál inkább találjuk meg önmagunkat. Isten a mi Atyánk, aki arra hív bennünket, az Ő képmásait, hogy mi magunk is együtt érző, másokat boldoggá tenni akaró atyákká váljunk.

Egyszer láttam egy édesanyát, amint egy medencében játszott a gyermekével, aki körülbelül három éves lehetett. Mosoly volt az arcukon, figyelték egymás tekintetét, együtt mozdultak: a közös játékban, mozgásban az anya valósággal kényeztette a kicsit. Akkor megértettem, hogy a mi életünk is ilyen Istenrel: az Ő szeretete kényeztet, ölel körül bennünket is. Ez azonban nem majomszeretet: hanem növelő, építő, gyakran kihívásokat elének állító szeretet. Az életünkbe érkező, ott jelen levő fájdalom vagy szenvedés is az Ő növelő szeretetének része.

A teológia kifejezésével élve: perikorézis ez, a Szentháromság személyeinek kölcsönös egymásban lakása. Isten öröktől fogva, ingyenesen és feltétel nélkül szeret bennünket, s mindent nekünk adott: odaadta értünk Fiát, Jézust. Gyakran nehéz elhinnünk, hogy Isten feltétel nélkül szeret bennünket. Hogyan hihetjük, hogy jobb szülők vagyunk, mint Isten, akinek ingyenes, szülői szeretetét megtapasztalhatjuk életünkben? Ő ma is folytatja értünk és bennünk teremtő munkáját. Nem vagyunk „befejezve”: Isten szeretete naponta újjáteremt bennünket. Minden képességünk, amit csak kaptunk, Isten személyes szeretetének jele.

Hiszek ebben a szerető, gondviselő, újjáteremtő Atyában. A legnagyobb hazugság, ami valaha elhangzott a földön az, amit a Teremtés könyvében olvasunk: a végtelen gyengédséggel szerető Atyát hazugnak, féltékenynek nevezi a kísértő. Ez a hazugság újra és újra elhangzik napjainkban is, s mi oly sokszor elhiszük, hogy Isten nem jó, Isten nem szeret minket! Az ősbűn sebzése, az Isten szeretetétől való félelem jelen van az emberben, de jelen van az az ősbizalom is Isten iránt, amely ott volt Ádámban, s amely az ősbűn után is megmaradt.

Isten nem egyszerűen csak ajándékokat akar adni nekünk: Ő önmagát akarja nekünk adni. Szomjazza a velünk való kapcsolatot, hiszen teljesen az övéi vagyunk. Az ember imádságában csak megrendülten fordulhat az Atyához. Az Atya azért teremtett bennünket az Ő hasonlatosságára, hogy egyé lehessünk a Fiúval a Szentlélekben. Szabadon hagy azonban bennünket a mellette való döntésben – erre a szabadságra mondott nemet az ember Ádámban. Gyakran mi is nemet mondunk Isten hihetetlen szeretetére. Jézus azonban nem hagyhatta, hogy az Atya terve ne valósuljon meg: emberré lett, hogy a kereszten emberként mondja ki azt az igent az Atyának, amelyet az emberek nem tudtak kimondani. Jézus azért jött el, hogy a mi „nemünket” „igenné” változtassa. Emberi életével igent mondott az istengyermekségre: arra, hogy egészen a megsemmisülésig Istenéi legyünk. A keresztséggel beleoltódtunk Jézus igenjébe. A gyermekkereszttség fontos, hogy a gyermekek egészen kicsi koruktól fogva ne Ádám tagadásába, hanem Jézus igenjébe nőjenek bele.

Mi is kimondhatjuk a szentségimádásban: Atyám, a te gyermeked akarok lenni, szeretni akarlak téged teljes valómmal. Mindent el akarok fogadni tőled, amit csak adni akarsz. Mindenemet neked adom és egészen érted élek.

A Fiú mindent elfogad az Atyától: Elfogadja tőle fiúi mivoltát, azt, hogy egészen az Atyáért éljen; az Atya pedig, aki arra hívott, hogy a Fiú életét éljük, hogy elfogadjuk gyermeki mivoltunkat. Ádám bűne nem a gyümölcslopás volt: engedtlenné vált, független akart lenni Istentől. A gőg azonban nem tud találkozni az Atyával: vele csak a Fiú stílusában, a mindent elfogadással és a mindent odaadással lehet kapcsolatot teremteni. Az ember nemet mondott, s ezen önmaga erejéből nem tud változtatni – a Fiú azonban kimondta az igent, mi pedig beleoltódtunk abba minden egyes szentmisén, amikor megújítjuk a keresztdozatot. A magyar nyelv gyönyörűen fogalmaz: *áldozni megyek* – a legtöbb európai nyelv pedig kommunikációról, közösségről beszél. Az áldozás lényege: önmagunk odaadása, odaáldozása Istennek. Ő általa, Ővele és Őbenne – egészen a Tiéd: ez a szentmise. Annak az igennek a megújítása, amelyet Jézus mondott ki a kereszten az Atyának.

Nézzük meg közelebbről Rembrandt A tékozló fiú hazatérése című képét. A fiú atyja előtt térdel: tele sebekkel, szakadt ruhában, leoldódott saruval, a bűn kopaszágával. Rembrandt

nem ábrázolja különösen szép embernek az apát, aki magához öleli az előtte térdelő fiút. Az apa egyik keze határozott, erőteljes férfikéz, a másik kéz pedig gyengéd, finom női kéz. Istenben egyesül az édesanya és az édesapa szeretete: képtelen lett volna édesanyát teremteni, ha nem szeretne maga is gyengéden. Minket is az Atya ölelése tart biztonságban, akihez lényünk egészével tartozunk, ahogy Izajás próféta írja: tenyerébe rajzolt, sőt tenyerébe vésett bennünket az Úr (vö. Iz 49,16). Otthonunk, lényünk középpontja nála van; ugyanaz a hang szólt Ádámhoz, Ábrahámhoz, Mózeshez és Jézushoz, amely kimondja fölöttünk is: szeretett gyermekek vagyunk. Amikor ezt halljuk, tudjuk, otthon vagyunk – szeretett gyermekeként szabadok vagyunk, leperreg rólunk az üldözés és a dicséret is. Jézus azt ígérte, mi is meghalljuk a hangot, ami szólt hozzá a Jordánnál és a Tábor-hegyen. Ahogy Jézus otthona az Atyában van, úgy az mienk is – és ahogy Jézus Atya-tapasztalata a Vele való szoros kapcsolatban gyökerezett, úgy a mienknek is ebből a személyes kapcsolatból, rendszeres imádságból kell forrásoznia. Mi azonban újra és újra elhagyjuk az atyai házat, az otthonunkat, megszökünk az áldó kezek alól, és máshol keressük boldogságunkat – ez életünk nagy tragédiája.

Isten szeretett gyermeknek szólító szava nagyon halk, érintése nagyon finom. Szeretete feltétel nélküli: Isten nem azért szeret, mert megérdemlem, hanem annak ellenére szeret, amilyen vagyok. Isten hangján kívül számtalan lárma, zaj vesz bennünket körül, amelyek hangosabbak, mint a Szeretet hangja. Harsogják: bizonyítsd be, hogy érsz valamit, tegyél le valamit az asztalra, hogy elfogadjanak és szeressenek. Gyakran gondoljuk, hogy Isten is így tekint ránk, és feltételeket szabunk szeretetének. El tudjátok képzelni, hogy ha egy kicsit is többet imádkozunk, böjtölünk vagy egyházi adót fizetünk, Isten jobban szeret majd bennünket? Az imádság és a böjt éppen bennünket segít abban, hogy jobban be tudjuk fogadni a mennyei Atya szeretetét. A körülöttünk harsogó hangok tagadják, hogy a szeretet ingyenes ajándék, s amíg magunkat a feltételekhez kötött szeretet világában próbáljuk megtalálni, mindannyiszor kudarcot vallunk majd. Isten igazságban alkotta meg az embert, s az ember ezzel az igazsággal, szeretettel, szabadsággal élt vissza. Isten arra hívott minket a teremtésben, hogy részünk legyen az Ő benső életében: ahogy Ádám boldog volt az Atyával, ahogy dolgozott, mert Isten munkára hívta őt. Amikor az első emberpár nemet mondott Istenre, nemcsak a Teremtővel való kapcsolatuk tört meg, de az egymással való kapcsolatuk is megsérült. Szégyellni kezdték magukat egymás előtt. Ádám, aki addig boldog volt az Atyával, most a kert fája közé rejtőzik. Az Atya azonban utána megy. „*De az Úristen hívta az embert és így szólt hozzá: »Hol vagy?«*” (Ter 3,9) Nem istenkereső emberek vagyunk, hanem sokkal inkább megtalált emberek – akiket Isten megtalált, hogy hazavigyen a boldogság házába. A bűn Isten szeretetének tagadása: nemet mondani mindarra, amit Isten készített öröktől fogva az ember számára. Ádám bűne ott van mindannyiunk hűtlenségeiben, tagadásaiban.

Tékozló fiúk vagyunk, valahányszor ott keressük a feltétel nélküli szeretetet, ahol az nem található. Isten soha nem vonja vissza áldását, Ő mindig szeretett fiainak tart bennünket. Nincs más dolgunk, mint letérdelni az Atya elé, és mellkasára borulva hallgatni szívdobogását. Csak így hallhatjuk meg: szeretett gyermekek vagyunk. Gyakran úgy élünk, úgy gondolkodunk, mintha Isten magyarázatot várna tőlünk: könnyű ezt felfedezni

gyónásokban, lelkibeszélgetésekben. Úgy gondolunk Istenre, mint arra a mogorva szomszédra, akihez kisgyerekként átrúgtuk a labdát. Rembrandt képe arra hív, hogy az irgalmas Atya képe életté váljon bennünk.

Rembrandt saját életéről is elmélkedik, amikor megfesti ezt a képet: rengeteg szenvedés, keresés után ismerte fel magában a Fényt, amely megjelenik élete utolsó képein. Amikor megfesti a tékozló fiú hazatérését, a képen saját magát is ábrázolja: ő maga is volt tékozló fiú, elismert udvari festő, idősebb testvér – majd élete végéhez közeledve megértette, egyre inkább atyává kell válnia.

Sem a tékozló, sem az idősebb fiú nem tapasztalta meg, hogy az Atya házában lenni önmagában boldogság: másképpen, de mindketten messze kerültek tőle. Az Atya szenved: „*Ez a nép ajkával tisztel engem, de a szíve távol van tőlem*” (Mt 15,8). Kezei – ahogy ez a festményen is látható – gyógyító, megbocsátó, áldó kezek, amelyek születésünktől fogva tartanak bennünket is: védenek és támogatnak. A tékozló fiú visszanyeri eredeti méltóságát: gyűrűt, sarut, ruhát kap, visszatérése ünnepére levágják a hízott borjút. Számptalan lelki problémánk feloldódna, ha hagynánk, hogy Istennek ez a hasonlítgatás és feltételek nélküli szeretete átjárná szívünket. Ha Isten szemével és szívével nézzük a világot, Isten országa elkezd épülni közöttünk. A valóság ezért szebb, mint a tékozló fiú története: a tékozló fiúnak haza kellett mennie, a valóságban azonban elének jön az Atya, hogy hazavigyen a boldogság házába.

A fogyasztói társadalom azért virágzik, mert baj van az önértékelésünkkel: elhitetik velünk, hogy nem vagyunk szeretetre méltók, arra csábítanak, hogy az Atyán kívül keressük boldogságunkat. Erről szólnak a reklámok. Az ösbűn csábítása a mai napig jelen van a társadalomban.

A tékozló fiú történetében az apa esélyt sem ad a hazatérő fiúnak, hogy az magyarázkodjék. Isten nem a statisztikákban hisz: örül minden egyes bűnbánónak, megtérőnek. Meg kell tanulnunk, hogy olyan irgalmas szívvel forduljunk mások felé, mint ahogy az Atya felénk. Meg kell tanulnunk élni ezt a festményt. Erre hív az alkotó és erre hív a mai este is. Tudatosítsuk: bennünket nem egy élet végi jó nyugdíj vár jutalmul munkásságunkért, földi életünkért. Már itt a földön bele kell nőnünk a mennybe, ahogy azt előttünk tette a Fiú.

Az ószövetségi mentalitás ez: adok, hogy adj. Ha megtartod a törvényt, jóindulatú leszek hozzád. Ebben a kapcsolatban Isten idegen marad. Az Újszövetségben mindez gyökeresen megváltozik: a tied akarok lenni, hogy te is az enyém légy. Isten a maga világába, a Szentháromság szeretetközösségébe hívta meg az embert. Ahogy egy kisgyermek otthon érezheti magát családjá körében, ugyanígy mi is otthon lehetünk az Atya világában. Nem parancsokat kell teljesítenünk jutalom fejében, hanem bele kell olvadnunk a Szentháromság életébe.

A pusztán a tízparancsolaton alapuló keresztény erkölcs nemcsak elégtelen, de kifejezetten káros is – a keresztény ember ugyanis nem parancsvallásosságra kapott meghívást. Mindenben, ami körülvesz bennünket, az Atya közeledik felénk. Szeretete folytonosan körülvesz bennünket: egyetlen mozdulatunk sem lehet, amivel ne Őt követnénk, amellyel ne

szeretetére válaszolnánk. Isten háza népe lettünk a minket szentté tevő kegyelem által. Ha megelégszem pusztán azzal, hogy megtartsam a törvényt, Isten cserébe talán jóindulatú lesz velem, de idegen marad – ahogy ezt az ószövetségi minta is mutatja. Az Ószövetségben az Úr és a nép nem egy világhoz tartozik. Hány ember él ma is ószövetségi istenképpel! Hányak életébe nem érkezett el a megváltás, az Újszövetség Istene! Sokan maradnak meg a törvény megtartásában, s istenkapcsolatukból kimarad a szeretet. Dolgozik még bennünk az ádámí ember, aki nemet mond az Atya szeretetére: ahelyett, hogy elfogadná, kiérdemelni akarja azt. Izrael népe életében a parancs és a jutalom kettőse dominált, a mi életünk középpontja azonban egészen más: találkozunk a szeretetben az Atyával!

Szent Pál mondja: „Nem a szolgaság lelkét kaptátok.” (Róm 8,15a) Az Ószövetség azt sugallja, Isten él az Ő világában, a nép pedig a sajátjában – az embernek alkalmazkodnia kell néhány ponton (a törvények alapján) az Úrhoz, hogy cserébe várhassa élete jutalmát. Az újszövetségi ember hivatása – s így a miénk is –, hogy beleolvadjon a Szentháromság életébe, Isten világába. A sajátunkévá kell tennünk a Szentháromság stílusát, szeretetét, hogy elérkezzen közénk Isten országa. Jézus nem pusztán azért jött el, hogy felemelje az embert a bűn mélyéből a mennybe. Azért jött, hogy kiüresítse önmagát, és betöltse az embert önküresítő szeretetével. Ezt tette az Atya is, aki ott volt Jézussal a kereszten, hiszen ott függött az Atya mindent odaadó szeretete. Hans Urs von Balthasar írja: a Fiú tekintetével az Atya és az ember felé fordul, átérzve ezzel testében az ember vágyódását Isten felé. Mintha ezt mondaná az Atyának: „Nem olyan vagyok-e, amilyennek Te szeretnéd az embert?” Egyé kell válnunk Jézussal, hogy vele együtt fordulhassunk az Atyához.

Mikor szenvedésről, keresztről beszélünk, gyakran elfeledkezünk az Atyáról. Nehéz elfogadnunk, hogy az Atya nem akadályozta meg a Fiú halálát. Ő azonban a világnak adta, s a világra bízta egyszülött Fiát, s vele együtt odaadott mindent, amije csak volt: odaadta önmagát! Odaadta egész lényegét, hatalmát: így Ő maga is jelen volt a Fiúban a kereszten.

Amikor a keresztet szemléljük, akkor Isten irántunk való szenvedélyes szeretetét szemléljük. A Fiú egész életében nem akart más lenni, mint az Atya képmása – s életével ezt a képmást adja tovább nekünk. A Fiú az Atya életének kifejeződése. A bűn ugyan megsebezte és megsebzte ezt a képmást, de eltüntetni nem tudja. Krisztus a kereszten azonban meggyógyította sebeinket, igenre változtatva az ádámí tagadást. A kereszttel az Atya átöleli a világot, megnyitva Fia halálával a mennyország ajtaját. Jézus megígérte, hogy elmegy és helyet készít számunkra. El tudjuk képzelni, hogy halálunk pillanata csupán véletlen volna? Ha minden egyes hajszálunk számon van tartva, halálunk pillanata sem véletlen, épp ellenkezőleg: azt jelzi, hogy elkészült számunkra a hely: Jézus eljön, hogy hazavigyen az Atya házába.

Szent Bonaventúra írja: „A keresztény embernek nem szemlélnie kell csupán Krisztust a kereszten, hanem megsebezett oldalának nyitott kapuján eljutni egészen Krisztus szívéig. A jegyesség Isten és a teremtmény között a kereszten válik teljessé.” Majd így folytatja: „Krisztus lehajtott fejjel a kereszten téged vár, hogy neked, a bűnös embernek a béke csókját adja. Széttárja karjait, hogy megölelhessen, kezei nyitottak, hogy megbocsáthasson, széttárt teste, hogy teljesen neked adja magát, és nyitott, megsebezett oldalán a szívéhez juthass.”

Kereszttségünknel fogva istengyermeki küldetésünk van, ami nem azt jelenti, hogy elrugaszkodva a földtől csak a mennyországgal törődünk. Küldetésünk, hogy egész szívvel építsük az emberiség közös jövőjét. Isten munkatársnak hív bennünket: talentumainkat tőle kaptuk a világ építésére. Aki azt mondja, távol kell maradnunk az emberiség közös gondjaitól, akár a tudomány, a technika, a haladás vagy a gazdaság területén – bátran ki merem mondani –, nem Jézus követője. Ahogy Isten azért helyezte Ádámot a paradicsomba, hogy művelje azt, úgy mi sem maradhatunk tétlenek. A kegyelem sohasem teszi feleslegessé a munkát, épp ellenkezőleg: felemeli azt az Atyával való találkozás szintjére. Aki csak „égre néző” akar lenni, az nem építi Isten országát, csak tovább mélyíti az ádám elidegenedés szakadékát. Küldetésünk, hogy együtt munkálkodjunk az Atyával, folytatva vele teremtő munkáját. Isten pedig elkötelezi magát munkánkban. Így nekünk is mindent belőle kell merítenünk, tőle tanulnunk – nem ábrándoznunk kell a mennyről, hanem találkozni vele a földön. A világot a mi istengyermeki életünk szenteli meg. A világot nem lehet *csak munkával* vagy *csak imádsággal* megszentelni. Isten arra hív bennünket, hogy minden egyes munkánkban vele találkozzunk. A kegyelem mindig a természetesre épít, ezért válik lehetségessé, hogy munkánk – imádságunkhoz hasonlóan – az Atyával való találkozássá váljon. A tevékenységben való szemlélődés ez. Aki nem törődik a földi dolgokkal nem törődik az emberekkel, az valójában Istennel sem törődik – hiszen Isten törődik az emberekkel. A keresztény embert tehát nem az különbözteti meg az ádámítól, hogy nem törődik a földi dolgokkal, hanem az, hogy soha semmiben nem keresi önmagát, inkább mindenben az Atyával akar találkozni. Nemcsak a templomban, nemcsak az imában vagy a bűntől való óvatosságban, hanem az élet teljességében. Milyen só az, amelyik nem akar feloldódni abban az anyagban, amit ízesebbé kellene tennie? Milyen kovász az, amelyik nem akarja átjárni a tésztát? Milyen világosság az, amelyik menekül onnan, ahol sötétség van? Isten országának növekedése a sátán országának veresége – s mi Isten országát építjük.

Ki a mi Atyánk? Ki az, akit megvallunk a Hiszekegyben? Kit szemlélünk? Mi az első szó, amit elmondhatunk róla? Az Atya megajándékozott bennünket életünkkel, hogy önmagát adhassa nekünk. Az Atyát senki sem látta. Századok óta hallja a hívő a kételkedő hangot: hol a te Istened? Mi azonban tudjuk: nem keresnénk, ha nem találkoztunk volna már vele, ha nem rabolta volna már el a szívünket. S tudjuk: ha az ember megtalálta Istent, még tovább keresi, szomjazva Őt – ahogy Ő is szomjazza mindannyiunk életét. Isten mindig előbb lép, minket pedig arra hív, hogy válaszoljunk szeretetére. Krisztus által arra tanít, hogy Atyánknak hívjuk Őt. Ő az egyetlen Isten. Ő a megfoghatatlan. Ő a Titok.

Istent nem megértenünk, hanem szeretnünk kell – azzal a szeretetettel fordulva felé, amellyel Ő is szeret bennünket. Isten szentségére kaptunk meghívást.

Hans Urs von Balthasar írja: Jézusban az örök Ige, aki öröktől fogva az Atyánál volt, teljesen ki akarta üresíteni önmagát. Azóta a keresztény hagyomány számára Ő a példa: önátadása, engedelmissége modell mindazok számára, akik válaszolni szeretnének az Atya „*minden értelmet meghaladó*” szeretetére (vö. Ef 3,19). Egyetlen válaszunk lehet: egész lényünkkel az Atyához fordulni, tökéletesen szeretni Őt és hozzá tartozni.